

دارالفنون

حقوق فائزولتہر محمد علی

حقوق، سیاسیات، اقتصادیات

ایک آبرہ بر نشر اولور

مذرجات :

مرحوم سید ہاشم بک

قسم حقوقی

[یوسف صیا]		ژوری
[مرحوم سید ہاشم بک]		وحدت قضا
		محاکم شرعیہ نیک عدلیہ نظارتہ ربطی حقندہ مجلس
[مرحوم سید ہاشم بک]		میعوان عدلیہ انجمنی مضطہ سی
[مصطفی رشید]		مواد حقوقیہ حبس ایلہ تضییق

قسم اقتصادی :

[دو قنور اوژن وور تسبورغر] امور ادارہ ایلہ استاقتیق آرد سندہ کی مناسبات

استانبول - مطبعہ عامرہ

۱۳۳۳-۱۳۳۶

محکمہ لری متعدد مجلسلرہ آریلہ رق ہر بری کندی ساحہ سنہ داخل مسائلدن منحصر آ
برقمیلہ اشتغال ایدیور . مع هذا اداره عدلیہ نك متحد برسیاستہ تابع اولسی لزومنی
یتہ هر كس تصدیقندن خالی قالیور . هب بوتفریقار ، تقسیملر داخلہ اجرا اولیور .
وحدت قضایہ اصلا تعرض ایدیور . وحدت قضادن غرضمزدہ ، مقررات واجتہادات
حاکمی تنظیم وظیفہ سی ایفا ایدن هیئتک عدم تعددی لزومندن عبارتدر . محکمہ تمیزک
ترک حاضری کافی کورویمورسہ احتیاجلہ متناسب برطرزده تنسیق ممکندر . آریجہ
برسللہ حکام و آریجہ ایکی هیئت تمیز دہا بولند بر مقدمہ فائدہ یوقدر .

حقوق فاكولته سی

مدرسلدن

سید ہاشم

[محاکم شرعیہ نك عدلیہ نظارتہ ربطنہ دائر لایعہ قانونیہ حقندہ]

عدلیہ النجمنی مضبطہ سی

بر دولتك تشکیلات سیاسیہ واجتماعیہ سیلہ الکیزادہ علاقہ دار اولان خصوصاتدن
بری ذیلکده باشلیجہ سی تشکیلات قضاییہ سیدر . تشکیلات قضاییہ ، دولتك موجودیت
سیاسیہ سندہ حاصل اولان صفحات مختلفہ ایلہ متناظر آ تبدیل ایدر . فوری وایدواملی
هر مهم انقلاب تشکیلات عدلیہ اوزرنده حالی ویا ندریحی تعدیللر اجرایی مستلزم اولور .
هر دولت کی دولت علیہده اشبو عاملک تأثیرندن قورنیلہ مامشدر . بوکونکی تشکیلات
عدلیہ من هر حالده بر عصر مقدم موجو اولان تشکیلاتک عینی دکادر . بیک ایکی یوز
اون بش تاریخندن بدایدن تعدیلات برچوق سنہ دن بری طویلانونب نظاھر ایلیان تحولات
اجتماعیہ و سیاسیہ نك تأثیریلہ واقع اولمشدر .

تجارت ، جزا و حقوق عادیہ مسائلن شامل اولوب عدلیہ نظارتنک تأسیسیلہ بر درجہ
نتیجہ لن اصلاحات غیرتلی آرزو ایدیلان ثمراتی ویرمیلہ جک مرتبہ کالہ واصل اولہ مدی
چونکہ بر ملت قدیم هر ف وعادتلرندن ، اعتیادات و غنعاتندن قولایقلہ تخلیص کریبان
ایده من . سیاسی و یا عدلی هر یکی تشکیلات بو عواملدن دائما متأثر اولور .

دولت علیہ نك یقین زمانہ قدر نهج سیاسی ، مؤافلرک « ضابطہ نهجی » دیدکلی

شکلیدن عبارتندی . فی الحقیقه ، بتون قدرت و ولایتلرک حامل یگانه سی ، ملنک راعی حاکمانه سی اولان سلاطین عثمانیه «امور حکومت» تعیرینک تضمن ایتدیکی خصوصاتی - که قاعده لر وضعی ، قواعد موضوعه نلک تطبیق واداری تصرفات اصدار و اجرائی شاملدر - منحصر آنفسلرنده جمع ایتشلردی . رعیه اوزرنده هر وجهله تصرف صلاحیتی ذات هایونلرینه عائد ایدی . کرچه سلاطین سالفه حضراتی حکمران اولدقلری قطعلرک هر طرفنده بالذات رؤیت مصالح امکانسزلغنه منی درجات متفاوتده ولایت و قدرت تقلید ایده رک مراکز مختلفه یه مامورلر نصب و اعزام بویورلر ایدیهده جامع ولایت اولملری حسبیلله دیله دکلری خصوصاتلک لاجل الفصل حصه - ور هایونلرینه عرض اولمنی فرمان بویورمق قدرتی حائزایدیلر . فعلا ده وقوعنک امثالی چوقدر .

مأمورلر مصالح عبادی آنجق ذات پادشاهی یه اضافه رؤیت ایده بیلیرلردی . سلاطین سالفه عثمانیه دیوان هایونلرنده نصل هر نوع مصالحی حل و حسم ایدر ایدیهلر صدر اعظمندن الکوچک قضا قضیسنه ورنجه یه قدر رفیع ووضیع بتون مأمورلر - دیوان قورمق قدرتی حائز اولانلر دیوانده و خارجنده ، اشو صلاحیت مالک بولنیا نلر توکیل ایدلدکلری مملکتده - بلا تفریق بالجمله اموری تدویر ایلرلرایدی .

دیوان هایوننده هم رؤیت مصالح دولت ، همده فصل دعاوی امت ایدیلیرایدی . دیوان آصفی ده صدر اعظملر کذلک هر نوع دعاوی ، رؤیت ایدرلردی . بکلربکلری ده عینی صلاحیتی حائز ایدیلر . حتی وزیر اولان بکلربکلری بعدالغزل عودت ائناسنده حل مسائله مأذون ایدیلر . بی حدود قدرتلره مالک اولان مأمورلر ، ذات پادشاهی یه مربوط ویا لکنز ذات هایونلرینه قارشو مسئول ایدیلر . اصرار ، نپیلر بلا اعتراض مطاع و منحصر آن «مصلحت» یعنی منافع عامه فکری تقییده مدار ایدی . خلاصه بتون قوتلرک ید واحده اجتماعی اساسی جاری ایدی .

بوکون دولتنک تشکیلات سیاسیه سیله استناد ایتدیکی اساسلر تمامیلله تبدل ایتشدر :

ولایت عامه برشکل مخصوص اکتساب ایتش زبوصورتله بالذات حقوقی ر ماهیت اکتساب ایتشدر . دولته رعیه بیتمده کی مناسبتلر موضوع بحث اولدینی زمان قابل تطبیق احکامک عدم موجودیتنی افاده ایدن حقوق عامه تلقی قدیمنک قیمتی قائلمشدر . ولایت عامه هانکی ساحیه توجه ایده جک اولورسه آرتق تجاوزکار حرکت محتمله سی

قارشوسنده حقوقك قواعد تحديديهسى بولور. دولتك ولايت عامهسى بوتقييد سايه سنده حقوقى برقدرد اولمشدر. ولايت عامه، دولت حقوقدن عبارت اولان وانواع فعالياته كوره اقسام ايدى حقوق عامه ايله تحديد ايدلشدر.

دولتك تصرفاتنده «حقوق» ك فرمانبريسى تصديق واعلان ايدملكه اكتفا اولنماشدر. ولايت عامه معين برتشكيلاته تابع طولشدر. حقوق ايله اداره اولنان دوانده بوتشكيلات اهم براساسدر. ولايت عامه يالكى بوتشكيلات اينجده حقوقى نتيجه لر توليد ايدى بيلير. ذكر ايديلان تشكيلات ايسه قانون ياتق قوتيله قانونى تطبيق واجرا ايتك قوتك آرى آرى آلله توديع ايدلمسندن عبارتدر.

«اكر قوانينى وضع ايتك قدرتنى حازر اولانلرله اشبو قانونلرى تطبيق واجرا ايتك قدرته مالك بولنلر عىنى اشخاص اولورسه قوتى سوء استعمال نمايلى يك بيوك وشدنلى اولور. زيرا بالذات تنظيم ايتدكلرى قانونلره رعايتدن كنديلرينى مستغنى عدايده بيليرلر.» «تقريب قوانين غايهسى حقوق افرادك تجاوزات كيفه دن مصونيتنى تأمين ايتك، دولتك بى نهايه عظمتنه قارشى برضمان وجوده كتير مكدرد.» «ازلدن برى ياپيلان تجربه لره بناء بيلورزكه هر شخص مالك اولدينى قوت و قدرتنى سوء استعمال ايدرد. بوشخص برطاقم حدوده ملاقى اولنجيه قدر كيدرد. بناء عليه قوت و قدرتنك سوء استعمال ايدلامسى ايچون، احوالك وضع طبعيسيله برقوت، ديكرقوتى توقيف ايتليدر.»

هرنوع ملاحظات ومطالعادن قطع نظر قوتلرك تقسيمى اساس-نك حقوق عامه ده قابت عملى ايكي غايه تأمين ايتديكى مسلمدر: ۱ — ملت ممثللرينك وضع قواعد قدرته صورت اشتراكلىنى تعين، ۲ — قانونك حاكميته مقتضى تأميناتى اعطايه خدمت. بولنلردن برنجيسى حقوق اساسيه، ايكنجيسى ده حقوق اداره يه عائد محسنانلدر.

غير اوزرنده نافذ امرلر ونهيلرده بولنلق قدرت حقوقيه سندن عبارت اولان ولايت عامه معين اوصاف حقوقيه ينى حازر اراده اظهارينه قادر قوتلره تقسيم ايدلشدر. اشبو قوتلر، ولايت عامه نك بركل حالنده ايقاع ايتديكى تاثيرات حقوقيه ينى توليد صالح حقوقى قوتلردرد. قانون اساسيك چيزديكى خطوط اينجده بوقوتلردن مبررى برر طرزده فعاليت ياتق اهلىنى حازدرلر.

قوة تشريعيه، قوة اجرائيه، دولتك قانون اساسيده اوصاف مخصوصه حقوقيهسى

معین اشکال ارادہ سندن عبارت در . دولتک منافع و غایہ لرینی تأمین واستحصال امرندہ اشترا . کلری جائز اولان مذکور قوتلرک من حیث الاساس صالح اولدقلری فعالیت ساحلری آیلش و بو نقطہ یہ نظراً اظهار ایتدکلری ارادہ لرک نافذیت وعدم نافذیتی تعیین ایدلشددر . قانون اساسی ہر برینک حدود و شرائط فعالیتنی واضح بر صورتدہ بیان ایدیور . قوہ تشریعیہ واجرائیہ نیک آنجق اشبو حدود و شرائط دائرہ سندن واقع اولان تصرفلری قیمت حقوقہ نی حائزدر .

بوتشکیلات ایلہ تشریع ماہیت سابقہ سنی اضاعہ ایتمش دکلدر . اوتہ دن بری اولدینی کبی تشریع ، ینہ ولایت عامہ یہ استناداً نافذ و واجب الرعاہ قواعد حقوقہ وضع ایتمکدر . الیوم حاصل اولان فرق ، ملتک مثللری واسطہ سیلہ اشبو صلاحیتہ اشتراکیدر . آرتق حکمدار قانون اساسیدہ حصر ایدلش اولوب افرادک حریت شخصیہ و یا ملکیت سنی تحدیدہ باعث اولہ حق تصرفاتی ملت مثللرینک رضا و موافقتی منضم اولہ دجہ یا بمقدن ممنوعدر . ملتک حیاتی شرطلرینی علاقہ دار ایدن خصوصاتک کافہ سندن مبعوثین ملتک رأینی استحصال مجبوریتنددر .

بوکون قانون اساسی یہ موافق صورتدہ اصدا ز ایدلیان تصرفات ، قانونک حائز اولدینی اوصاف مخصوصہ نی حائز اولہ ماز . بناءً علیہ ہیئت تشریعیہ خارجندہ کی مقامندن ہر ہانکیسنک بلا ماذونیت واجب الرعاہ بر حکم وضع ایتہ سی جائز دکلدر . دولتک سیاسی تشکل حاضری بونی مانعدر .

دستور العمل اولہ حق احکام وقواعدک منبع یکانہ سی اولان قوہ تشریعیہ یکی احکام وضع ایتمک ، احکام موجودہ نی تعدیل و یا الغا ایتک قدرتی حائز اولق اعتباریلہ حر و مستقل اولدینی خالدہ قوہ اجرائیہ نیک اوصاف ممیزہ سی آنجق مختلف قاعدہ لراہ قید ایتدیکی زمان تظاہر ایدر .

قانونک تولید ایتدیکی وجوب ایلہ شکل خارجی یہ نظراً مقید اولدینی بیان ایتدیکمز قوہ اجرائیہ یکدیکرندن آری ایکی ہیئتہ تقسیم اولنیور : ہیئت ادارہ ، ہیئت عدلیہ بونلردن ہر ایکسیدہ قانونہ تابعدر ، اوکا رعایتلہ مکلفدر . فقط کرک محاکم ، کرک مقامات ادارہ ولایت عامہ نیک واضع ایدلری اولق اعتباریلہ قانونک امرینہ تبعیتدہ افرادہ بکڑہ مزملر . بونلر برر مادون معاون وضعیتندہ درلر . ہیئت ادارہ قانونی اجرا ، ہیئت عدلیہ دہ تطبیق ایدر .

ایک آری ہیئتہ تقسیم اولتان قوۃ اجرائیہ طرفدن اظهار ایدیلان اراده ، دولتک اشبو شکلدہ تجلی ایله بن اراده سی اولمق وقانونک منافعتدن استفاده ایدہ جک اولان دہ افراد بولمق اعتباریلہ حقیقتدہ مقید اولان دولتدر دیمک لازم کلیر .
حالہوکه قانون دہ دولت اراده سنک افادہ و بیانندن عبارتدر . شو حالہ . دولت کندی کنیدی تقید ایدیور ، دیمک اولیور . قونلرک تقسیمی اساسی بو کیفیتی موجبدر . حقیقتدہ واقع اولانده بودر .

دولت بترن عظمت وقوتی قارشینده ضعیف ومدافعہ دن عاجز تبعہ بولنیور . فقط دولت بر فرد انسانی کی حس منفعتلہ متحرکدر . حال بوکه زیر حا کمتدہ بولتان افرادک هر بری نافع برر قیمتدر . دولت مالک اولدینی قوۃ قهارانہ بی حدود بر طرزده استعمال ایدرسہ آز جوق حائز قیمت اولان افرادی احما ایتیش وبالنتیجہ منفعت ذاتیہ سی اخلال ایتیش اولور . دولتک قوتی بر شکل احتیاطکارانہ دہ تطبیق واستعمالہ میال اولسنہ بناء درکہ حقوق ، قونک سیاست استعمالدر دیورلر .
آنجق بو میل واستعدادک موجودیتی افراد ایچون کافی تأمینات تشکیل ایتیز . شو حالہ افراد کی بالذات دولتک دہ حقوقہ رعایتی تأمین وسائلنی تحری ایتک لازمدر . کرچه ماتک حسیات حقوقیہ سی حائز اولدینی شدت نسبتدہ قوای عمومیہ اوزرنده بر تضییق اجرا ایدرسدہ بودہ معنوی اولمقدن قورتولماز . خارجی تأمینات تأسیس ایدلہ دیکہ تعقیب اولتان غایۃ تقید غیر قابل حصولدر . تأمینات مذکورده دہ اداره عدلیہ متعلق قوانیندر .

دولت کینی تصرفاتدن اجتناب ، تأسیس وتوزیع عدالتہ اہتمام ایتمکله مکلفدر . عدالت اولدن موضوع اولان قوانینہ موافق صورتدہ اجرای تصرف ایتمکدر . کینی حرکت ایسہ قانون خارجندہ فعالیتدہ بولمقددر . شو حالہ قانون وضع ایدلین یردہ عدالتنزلک فکری لایق اولدینی وضوحلہ تجلی ایدہ مز . عدالت قانون ایله قائمدر . دولت افرادک مناسبات مدنیہ واقتصادیہ سی سیبلہ تحدت ایدہ جک اختلافاتک هانکی قاعدہ توفیقاً حل وفصل ایدیلہ جکنی واضح ومعین بر صورتدہ بیان ایتیلدر نصل کہ کنیدی ایله افراد آرہ مندہ کی مناسبات ادارہ خدام اولان قاعدہ لری بیان ایتک مجبوریتدہ در . افراد هانکی احوال وشرائط داخندہ دولتک حمایسنہ مظهر اولہ . جقترینی بیامہ لیدرلر . کذلک معین حادثہ لرده افرادک کنیدی حق لرنده دولتک نہ یولده

معامله ایدم چکنه دائر حائز معلومات اولماری لازمدر . وهله اولاده قوانین مدنیه
بالکمز افرادی علاقه دار ایدر کبی کورینور ایسه ده حقیقته ده دولته افراد آره سنده بر
بر مناسبت حقوقیه تولید ایدم چک ماهیتی ده حائزدر .

قوانین مدنیه ایکی نوع مناسبت حقوقیه وجوده کتیربر : برنجیسی ایکی فرد
آره سنده ، ایکنجیسی ده بولوله دولت بینده حاصل اولان رابطه در . افراد ، دولتک
حمایه سنی طلب ایتمک حقنه مالک ، دولت ده اشبو معاوتی دریغ ایله مه مک وظیفه سیله
مکلفدر . کوریلور که خصوصی ماهیته فرض ایدیلن قوانین مدنیه دولتی علاقه دار
ایتمکدن خالی قالمیور . اساساً قانونک امری عام و غیر شخصی اولمق اعتباریله بین الافراد
مساواتک تأسیسنه ونظام وه وازنت اجتماعیه نک تقرینه خادم اولور . معین وعمومی
قاعده لر بولنیمان احواله اشخاصک تخلفنه کوره تطبیق اولنه چق معامله لریک تخالف
ایتمی احتمالی پک وارددر . دیگر طرفدن ثابت وواضح قاعده لریک موجودیتی افرادک
دولته قارشی اولان امنیت واعتمادلرینک حصولنده خادم اولور . فی الحقیقه حقک کیفیت
استیفاسنده کی معلومیت افرادک یکدیگریله امنیت دائره سنده مناسباته کیریشملرینی تأمین
ایدر . بوده دولتک حکمران اولدینی تبعه آره سنده مطلوب اولان تمائل وتسانی
حصوله کتیربر . اقتصادی تأثیراتی تکراره حاجت یوقدر .

قاعده وضع ایتمک حقوق سلطنتددر . دولتک بر امتیازیدر . بوکون عرف و عادته
اساسات عمومیّه حقوقیه نک قابلیت تطبیقیه می ، معین برطاقم حادثات حقنده دولتک قانونی
بولنیمان احواله انحصار ایتمکده در . عرف و عادت ، دولتک عضو تشریعیسندن صادر
اولان قانونک کسوه رسمینی اکتمسا ایتمکجه واجب الرطایه اولمق قوتی اکتساب ایدم مز .
علمانک اجتهاداتی ده بویله در .

فتوی علمانک قواعد مرعیه سنه توفیقاً واساسات معلومه یه نظراً معین بر حادثه
حقنده حقوقاً نه یابیلما می لازم کله چکنی بیان ایتملیدر . یعنی بر قاعده حقوقیه
وضع ایتملیدر . بوقیل فتوالرک دستورالعمل اولما می پادشاهک موجبجه عمل
اولئمانی امر ایتمنه متوقفدر . عکس تقدیرده هر هانکی برطالمک اجتهادنده کی قیمتدن
فضله بر قیمتی حائز اولاماز . اساس اعتباریله واجب الرطایه اولمی اقتضا ایدن احکامک
مصدری ، سلطنتی حائز اولان ذات ویاخود سلطانک اشبو صلاحیتنی استعماله مأذون

قیدینی کیسه در . زنبلی علی افندی ایله ابوالسعود افندیك فتوالری بوجه دن اولمق اوزره قابل تذکاردر . اساساً قاضیلر ده بالقوه بوصلاحیتی حائزدرلر . فی الحقیقه قاضی قاعده اجتهاد قدرته مالک اولمق ایجاب ایدر ؛ تا که حادثات مدنیہ اوزرینه تحدت ایدن اختلافات حقنہ معمول به اولماسی امر ایدیلن مفتی به اقوال آره سنده حکمه ربطی صد ندنه برلندینی نزاعه تماس ایدر بر مسئله به دسترس اوله مادینی زمان ایجاب حقوقینی بیان و تنفیذ مقتدر اوله بیلین . شو حالده قاضیلر بر طرفدن ولایت نوعدن اولان وضع حکم صلاحیتی ، دیگر طرفدن کذلک سلطنتک بر جزئی اولان قضا قدرتی استعمال ایدیور دیکدر .

حکامک اصح و مفتی به اولان اقوال ایله حکمه مأمور ایدیلرک صلاحیت قضائیه لرینک تعین ایدلش اولماسی تطبیقده یک بیوک بر فائده یی موجب اولماز . چونکه فقه حنفی اوزره طبقات مختلفه ده یک چوق مجتهد ظهور ایدوب اختلافات کثیره وقوع بولش و صوکره کلن ارباب ترجیحدن بر قسمی بعض سادات حنفیه نک دیگر لریده مشایخک رای و قولی ترجیح و اونکله افتائیش و بونک نتیجه سی اوله رق فقه حنفیده عین مسئله حقنہ بر برینه مابین مختلف قولر وجوده کلمشدر . بونجه اقوال مختلفه ایچنده قول اصحی تمیز و تمینه مدار اوله حق حاکمک تقدیرندن باشقه آله ثابت بر معیار یوقدر . اشبو اقوال متخالفه نک معمول به اولماسی حقنہ ذات سلطنتناهیئک امری لاحق اولدینی فرض ایدلسه بیله محذورلر بر طرف ایدلش اولماز . چونکه دعوی صاحب لرینک بیکلرجه اقوال آره سندن هانکی سنک ترجیح و اختیار اوله جفی بیاملرینه امکان متصور دکدر . هانکی نقطه نظر دن مطالعه ایدیلرسه ایدیا سین دولتک الیوم استناد ابتدکی اساسات ایله تألیف اوله ماز . شو حالده ناسه ارفق و مصلحت عصره اوفق اولان اقوالی بر آن اول جمع ایدرک لاجل التطبيق حاکمک بزمه تودیع ایتلی یز . واقعا حادثات مدنیہ و اقتصادیه نک تولید ابتدکی نهایتسز اشکالده کی مناسباتی قوانینک معین قالب لری ایچنه ادخال ایتکه امکان مادی اولمیدندن احقاق حقنہ استکافه صلاحیت لری اولیان حاکمک ، مقصد قانونی استخراجه سعی ایله احکام قانونیه یی حادثاتک اراده ایتدک لری خصوصیت لره تطبیقه غیرت اضطرار ندنه بولنورلر . فقط بوشکل موجب ضرر اولمق شویله طور سون قانونک شامل اولدینی معانی یی تثبیت ایتک صورتیله قابلیت تطبیقه سی تقویه ایدر .

دولتک تأسیس مشروعی و توزیع عدالت وظیفه سی کابینه یی ایضا ایتسی ایچون بالکیز

عرض اولنان خصوصک اکمال ایدلمسی کفایت ایتمز . درات افرادہ امنیت بخش اولہ جق محکمہ لر تأسیس ایتمک و بونلرک اعتماد قازانسی ایچون لازم کلن اوصافی جامع بولنلرینہ اہتمام ایلمکله برابر امور قضائیہ بہ مداخلہ ایتمہ جکی حقندہ قناعت ویرہ جک ضمانات ایلہ بونلری تجہیز ایتمک مجبوریتندہ در . محکمہ لرک صورت ترکیب ایلہ حا کملرک منبع و اصول انتخابی و امتیازلری و نابع اولہ جقلری قواعد انضباطیہ تعیین ایدلک صورتیلہ مملکتندہ ممکن اولدینی قدر یکنسق محکمہ لر وجودہ کتیرمک لازمدر .

آنجق وظیفہ و صلاحیت قانونلری یاپیلہ رق مختلف انواع و صنوف محاکمک دائرہ قضالری و رؤیت ایدہ بیلہ جکلری دعوالرک انواعی قطعی صورتندہ تعیین ایدلمکجہ مقصد حاصل اولہ ماز . ہر صنف و ہر نوع محکمہ نک ہانکی حدود داخلندہ و ہانکی نوع و قیمتندہ کی دعوالری رؤیت ایتمک صلاحیتی حائز اولسی ایجاب ایتدیکنی جدی صورتندہ تدقیقات اجرا سندن سوکرہ تعیین ایتمک توزیع عدالتک اک مہم اوازمننددر ؛ تاکہ ہر دعوی صاحبی دولتک محاکم مختلفہ سندن ہانکیسنہ مراجعت ایتمسی مقتضی بولندیقنی قولایلقلہ بیلسین و مادی و مالی کلفتلردن قور تولسون .

ایشہ بوتشکیلات و صلاحیت قانونلری سایہ سندنہ دولتک کیفی صورتندہ امور قضائیہ بہ مداخلہ سی قطع و محکمہ لرک یکدیگری وظیفہ و صلاحیتہ متقابلاً تجاوزی منع ایدلمس اولور . بومیاندہ اصول محاکمہ بی و اصول اجراییہ ہا ہمتدن عاری کورمک دوغری اولماز . فی الحقیقہ بونلرک تأثیرات اجتماعیہ و اقتصادیہ سی پک بیوکدر . اصول محاکمہ نک موضوعی حقتک حضور محکمہ دہ اظہار و تصدیق اولنماسی تأمین ایتمکدر . واقعاً برچوق حقوق اکثر احوالہ دعوی و نزاعہ محل قالمق سزین استحصال اولنور ؛ لکن حقتک موجودیتندہ شبہہ بولندینی و یا باختلاف حادث اولدینی زمانلردہ حا کہ مراجعت ضرورتی حاصل اولور . ایشہ محکمہ بہ مراجعت ایچون اتباع اولنان و عدالتک توزیعندہ مابہ الامثال بولنان قاعدہ لر اصول محاکمہ قواعدیدر . اصول محاکمہ عدالت یولیدر . بوندن باشقہ اصول محاکمہ نک حق سزانی منع خصوصندہ تأثیری پک عظیمدر . اکثر احوالہ بلا نزاع حقوقک تحققی ایتمکدہ اولماسی حا کہ مراجعتلہ استحصال حق تأمین ایدن قواعدک بولنماسندن در . اصول محاکمہ ، بالکمز حقوقک اظہار و تصدیق ایدلمسہ خدمت ایتمز بلکہ بعدالحکم ایضای تہمد و دیندن امتناع ایدنلر حقندہ جبر استعمالی دہ تضمن ایدر . حقوق موضوعہ جبر

ایله تأیید ایدلمدیکی تقدیرده قیمتی اضاعه ایدر. ایسته اصول محاکمه دولتی تمهیدی ایفادن امتناع ایدن افراد اوزرنده استعمال ایدمجهکی جبره متعلق احکامی ده محتویدر .

دیگر نقطه نظر دن تدقیق ایدلمدیکی تقدیرده اصول محاکمه قاعده لرینک افرادک حمایه حقوقه مقتضی تأمیناتی تشکیل ایدلمدیکی کورولور . فی الحقیقه دعوی صاحب لرینه یالکیز مراجعت ایدمجهکلی حاکمی اراشه ایتک کافی دکلدر . اوکا سربستهجه مدافعه امکاتی ویرمک ایجاب ایدلمدیکی کی مقتدر و بی طرف برحاکم اراشه ایتک لازمدر . بوندن دولانی مرافعاتک شفاهی اولمی اصولیه محاکمات وحکم لریک علنی قبول ایدلمشدر . اصول محاکمه نک تأسیس ایدلمدیکی مراسمه کلنجه بر طرف دن حاکمک لوازم بی طرفیدن انحراف ایتسنه مانع اولدیکی کی دیگر طرف دن دعوالریک امر تحقیق وحکمه اقتضائی منتظم بر دایره ارجاعه خادم اولور . شو ملاحظاته نظرأ اصول محاکمه نک اقتصادی واجتماعی وظیفه لرینک اهمیتنی استخراج ایتک قولای اولور . اصول محاکمه نک وظیفه اجتماعی سی حقوقک استحصالنی تأمین ایتک صورتیه مسألت اجتماعی دن بر جزؤ اولان مسألت حقوقیه نی وحقوق ایله وضعیات قلیه آرمسده کی آهنکی محافظه وتأمین ایتکدر . ای بر اصول محاکمه ، بر مملکتده بر عنصر قوت وبر عنصر جاندر . بوضوئیه اصول محاکمه نک غایت قیمتدار بر فائده اقتصادی سی اولدیکی نظام ایدر . حسن تنظیم ایدلمش بر اصول محاکمه بر عامل ترقی و ثروتدر . حق لریک قیمتی ، عدلیه اعتماد ومؤثر بر حمایه حصول یقین ایله تزیاید ایدر .

ایسته دولتی شکل حاضر سیاسی ایله بوکون استناد ایدلمدیکی اساسات ، امور عدلیه حقه تمهید ایدلمکمز اصل لره توفیقاً تعدیلات واصلاحات اجرائی ضروری برحاله کتیرمشدر . اشبو اصلاحات وتعدیلاتک اجرائی خصوصنده وقوع ، کتیر ایله جک تأخر حکومتک اسباب موجه سنده عریض وعمیق تفصیل ایدیلان محاذیر ومشکلاتک تمادیسنی استلزام ایتک وبالنتیجه مسألت اجتماعی نک بر رکن رکنی اولان استقرار حقوقینک ده الی الهیه مختل اولمسنه سببیت ویرمک دیمک اولدیغندن قطعاً قابل تجویز دکلدر . احوال اجتماعی واقتصادیه مزده وقوعه کلن تحولده دیگر طرف دن دائمی تضییقاتنی اجرا ایدمکه بوامرک بر آن اول حصولنی آمردر . بو قضیه نک دلیلی تنظیمات دور دن زمانمزه قدر کچن مدت ظرفنده امور عدلیه حقه اتخاذ ایدیلن تدابیرده بولورز . ذاتاً بو احتیاج یالکیز مملکت مزه منحصرده دکلدر . هر دولت اشبو صفحاتی کچیرمش ، استقبالده بلکه دها باشقه انقلاباتک شاهی اولمق محتمل بولنمشدر .

حکومتک تنظیم ایتدیکی اشبولایحه قانونیه ده شمعی به قدر آیری بر مرجعه مربوط
 قلمش اولان محاکم شرعیه نك عدلیه به ربطی صورتیله تعدد مرجعدن متولد محاذیرو مشکلاتک
 رفنی تکلیف ایدلمشدر. حکومتی اشبو تکلیفه سائق اولان عوامل اسباب موجب مضبوطه سنده
 مذکور اولدیغندن تطویردن احترازاً ایضاحنه لزوم کورلمدی. انجمنز حکومت
 طرفندن واقع اولان بو عالی تشبثک قیمتی تقدیر ایله دوت عثمانیه نك اساسات
 حاضره سیاسیه سیله متناسب و حقانیت و معدلتی مؤمن اصلاحات عظیمه جملہ سندن عد
 ایتدیکی اشبولایحه قانونیه نی اساس اعتباریله متفقاً قبول ایتمشدر. لایحه قانونیه نك
 ماده لری متذک تدقیقه کچیلرک برنجی ماده سنده مذکور بیت المال تعیرینک خزینة مالیه دن
 باشقه بریشی تضمن ایتمه مسنه ونه مشیخت، نه ده عدلیه ایله مناسبتی اوله میه جفته بناء
 طبی متفقاً قرار گیر اولمشدر. ایکنجی ماده سی ده تأمین مقصده کافی کورلمیه رک معدل صورتده
 کوستریلان شکله افراغ ایدلمش، شو قدر که آلتی اعضا ایله بر رئیسدن ترکیب ایتمه سی لزومه
 دائر علاوه ایدیلن فقره حقننه اتفاق حاصل اولدینی حالده محکمه تمیز نردنده وجوده
 کتیریلن دائره نك عنوانی مسئله سنده اختلاف ایدیلرک تحویل ارتباطی اجرا ایدیلن
 محاکم ایله تشکیکنه تشبث ایدیلن دائره نك ناملری آره سنده تناظر تأمین ایتک اوزره
 شرعیه دائره سی عنواننک اتخاذ ایدلمسی صورتنده کی رأی اقلیتده قلمش و تناظر مسئله سی
 اساساً هر زمان آرالمش برشی اولمادیفی نه کیم محکمه تمیزک حقوق دائره سی نامنی طاشیان
 دائره سی مسائل تجاریه ایله ده اشتغال ایتمکده اولدینی و دیگر طرفدن احداث ایدیلن
 دائره به ورود ایدیه جک مسائلک حقوقی اولماسندن باشقه شرعیه نامی ویرلدیکی تقدیرده دوائر
 سائر نك غیر شرعی احکام ایله اجرای قضا ایتمکده اولدینی ذهانی ده تولید ایله جکی جهته
 «برنجی حقوق» عنوانی اکثریته اقتران ایتمشدر. ایکنجی ماده نك تشکیل ایدیلن دائره نك
 وظائفنه عائد فقره سنه کلنجه بوده اصول سابقه نك یعنی فتواخانه عالی ایله مجلس تدقیقات
 شرعیه طرفلرندن اجرا ایدیلن اصول تدقیق و تمیزک کماکان بقا ایدلمکده اولدینی تضمن
 ایتدیکی جهته مقصدی ده او واضح صورتده افاده ایدیه بیله جک شکله افراغ اولمشدر.
 برده یکی دائره نك دیگر دوائرک حائر اولدینی حقوق و وظائفنه مظهری لازمه دن
 کورلمسنه مبنی بوماده به بر فقره ده علاوه اولمشدر.

اوچنچی ماده نك محتوی اولدینی اساس حقننه اختلاف ایدیلرک ربط و الحاق اجرا
 قلنان محاکم اعضاسنک اصول انتخابیه محاکم عدلیه حاکمیرنک طرز انتخابی آره سنده بر

آيرىلىق ايقاسى حاكىك صفتىده اشتراكى بولغان ذواتك متفاوت تاامىنانە مظهرىتلىرىنى وېر قىلىشك قولى دېگەر قىلىشك ضيف ضىماناتى حاوى احكامە تابع طوئىلىرىنى و دولتك مامورين قضايەتك نوعاً عين امتيازاتە عدم اهلىتلىرىنى مستلزم اولەحقى بيانىلە بولنلر كده محاكم نظامىە تشكىلاتى قانونە توفيقاً اجراى انتخابلىرى لزومى حقنە كى رأى اكثريتە اقتران ايتامش ومادهك «قانون مخصوصە توفيقاً» فقرەسى علاوه اولنەرق ايقاسى قرار كير اولمشدر .

دردنجى مادهده مستعمل «منسوخ كلىسى بر عقد و قرارك ابطالى» صدەندە اصطلاح اولوب قوانين واحكامك القاي مرعىتى مقامندە «منسوخ» تعيرى موضوع بولنديقندن اولوجهلە تصحيحى تقرر ايتمش ومشكلات حدوتە ميدان وېر مەك اوزرە تميز اولنوبدە هنوز تدقيقاتى اكال ايدلامش اولان اعلامات وحجج شرعية حقنە كده اشبو قانون حكمتك جريان ايلەجكنى مين اولمق اوزرە برېشنىجى ماده علاوه قىلىنمشدر .

قانونك مرعىتە كىرەجى تاريخك تصرىخە لزوم كورمىلەرك ماده اخيرە «اشبو قانون تاريخ تشرندن اباراً مرعى الاجرادر» صورتنە تحويل ايدلنمشدر .

قانونك اجراستە عدلىە فاطرىنت مامورىنى طبىى اولمفلە بوكا فائدە ماده دىخى اويولنە تصحيح اولمش وتدقيقاتى اكال اولسان لايحه قانونىە هيئت عمومىە بە عرض وتقدیم قلىنمشدر .

مضبطه محررى
پوردور معوضى

سېمفاسم

